

RESURGIMENT

SUMARI

TEXT: IDEALITAT. — AL MARGE D'UN MANIFEST, per *Joàn Nul*. — ELS ESTRANGERS A CATALUNYA, UN JUDICI AUTORITZAT. — EXPOSICIÓ ANGLADA, per *Didac*. — L'ESCUPTOR BAGUÉ. — ANÈCDOTES D'EN FONTOVA CONTADES PER UN SEU FILL (continuació), per *Conrad Fontova*. — ASSOCIACIÓ PROTECTORA DE LA ENSENYANÇA CATALANA, per *Pius Avias*. — CATALANS, GERMANS DE PATRIA. — CRÒNICA DE CATALUNYA, per *R. Q. A.* — INFORMACIÓ GENERAL DE CATALUNYA. — EVOLUCIÓ I EXPANSIÓ DE LA POLÍTICA CATALANA, per *Ll. Subirachs i Cunill*. — NOVA ANTOLOGIA, POETES CATALANS CONTEMPORANIS: POEMES DE MA LLAR, ESTIUEJANT, per *Pere de Tera*. — EL CATALÀ A SALÒNICA. — EL MÉU JARDÍ, per *J. B. Llonch*. — JOCS FLORALS, ANY IX, CARTELL SUPPLEMENTARI. — NOTICIES. — REVISTA DE REVISTES, OPUSCLES I PERIÒDICS. — PELS HOMES QUE LLUITEN PER LA LLIBERTAT DEL MÓN. — SOSTENIDORS DE «RESURGIMENT».

GRAVATS: ANTONI BAGUÉ, ESCUPTOR CATALÀ. — BUST, per *A. Bagué*. — ESTATUETA, per *A. Bagué*. — CATALUNYA ARTÍSTICA: ESPARRAGUERA, FONT DEL FORRENT MAL. — L'ESTATUA D'EN RAFEL CASANOVA, EN SON NOU EMPLAÇAMENT DE LA RONDA DE SANT PERE — ORFEÓ «ART I PATRIA», DEL CENTRE CATALÀ DE MENDOZA. — «SCHOLA ORPHEONICA», DEL CENTRE CATALÀ DE ROSARI.

Novembre 1916

30 centaus

— INSTITUT MUSICAL — FONTOVA

Fundat el 15 d'abril de 1904 — Subvencionat pel Govern Nacional

DIPLOMA D'HONOR i DUES MEDALLES D'OR EN LA EXPOSICIO UNIVERSAL DE GANTE (BELGICA)

El més important de la República per sa excel·lent re-
glamentació i eficaç ensenyança musical moderna i el més
acreditat per sa administració model.

CONRAD FONTOVA - LLEÓ FONTOVA

Directors Tècnics

JOAN B. LLONCH

Director-Gerent

o o o

CARRER CALLAO, 511, "Secció Central"

Unió Telefónica, 438, Llibertat

Carrer Independencia, 2909

"Secció Sur"

Carrer Rivadavia, 6887

"Secció Flores"

Carrer Echeverría, 2228

"Secció Belgrano"

Exàmens generals per boles numerades

20 sucursals a províncies

RESURGIMENT

Any I.

Buenos Aires, novembre de 1916

Núm. 4

IDEALITAT

Aquests dies s'ha dit: Cal ajustar l'acció col·lectiva dels catalans de l'Argentina a les necessitats de Catalunya. Hem d'actuar sota la mirada en l'ideal, car altrament la nostra obra seguirà essent migrada, per, no dir de cap projecte per a la patria.

Es cert, certíssim. Aquest jui, serenament exposat, conté l'afirmació tàcita de que en la sina de la gran família catalana, aquí resident, persisteix, amb caràcters greus, la desorientació i el malentès, i, ensems, indica, molt assenyadament, el camí per on s'han d'encaminar les energies si volem que la nostra actuació, en terres estrangeres, sigui eficaç i d'eficiència patriòtica.

Idealitat. Heu s-aquí la paraula. Fem-la ben nostra; donem-li un lloc d'honor en el pensament, i ella menarà els nostres actes per camí segur i dreturer.

Totes les accions que promouen les grans obres, són impel·lides i regulades per una alta idealitat; i en canvi, quan s'actua prescindint de l'ideal, per un mesquí personalisme, indefectiblement, tard o d'hora, les energies fracassen.

Així aquell gran moviment polític català, aque la aparatosa Solidaritat, tota ficció, s'extingí per manca d'idealisme, perquè els seus capdavanters no sentien, amb prou intensitat, l'esperit que havia d'emmenar-la vers la suprema aspiració nacional.

També, ara darrerament, s'ha donat un bell exemple del què pot la força d'una ideologia, quan aquesta és sustentada amb noblesa i lliure el seny de prejudicis: El plet secular de Catalunya s'ha imposat als poders públics de l'estat espanyol, perquè els homes encarregats de plantejar-lo ho han fet d'una faïç més en consonància de mantes vegades s'havia intentat. S'ha

dit, clarament i terminant, uines són les nostres pretensions i el dret que tenim a sustentar-les fins que s'ens faci justícia; i això, que és actuar d'acord amb l'ideal, ha tingut la virtualitat de deixondir l'esperit dels homes que actuaven altrament, perquè han vist que no és possible anar contra la voluntat d'un poble. I s'ha fet el miracle de la proclamació previa del dret de Catalunya a constituir-se en Nació-Estat, per les diverses fraccions polítiques de la nostra patria, llevat d'aquella quina té encomanada la desnaturalització dels catalans. Suava mateix, a Lleida, en l'assemblea constitutiva d'un nou partit d'esquerra, s'ha aclamat aqueix dret de Catalunya

I no és la idealitat la força qui mou el braç d'aquest organisme que s'anomena Associació Protectora de la Ensenyança Catalana, de tanta transcendència per la cultura popular del nostre poble? Perquè aquesta benemèrita entitat, que labora el pervindre de la patria i accelera la seva llibertat, desenrotlla s'acció benefactora amb l'alta de mires que li és característica, si no és per la força propulsora de l'ideal?

I tornant a la nostra vida col·lectiva, què valen, davant l'interès suprem de Catalunya, les nostres pobres i avares cobejances? Què, el migrat criteri particular?

Desprenem-se, catalans, d'aquesta mena de egocisme, engendrador i fomentador de les desavinences que venim patint, causa de l'anestèsica situació en que'ns trobem; acoblem-nos, amb un sol pensament, sota la barrada ensenya d'or i grana, i així, agermanats, recomencem la tasca que, Catalunya, patria aimada, precisa, ara més que mai, l'esforç de tots els seus fills per a triomfar en la lluita que sosté per la seva sobirania nacional.

de tot vinculament i, per tant, impossibilitada per a les grans obres que's dissenyen en l'actuar de petits nuclis, o millor encara, en l'esforç individual de l'ànima catalana.

Pot-ser ens manca per a acoblar forces, per a unificar les energies que palpiten malhaurant-se en el jo cruel i axiomàtic que venim anatematitzant, una entitat a la faïç de aquesta Associació Protectora de la Ensenyança Catalana, nascuda de l'entusiasme d'uns abnegats patriotes, que'ns agermanés sota la humaníssima divisa cultural-patriòtica i subjectant-se a unes normes ètiques d'austeres virtuts. Naturalment que hauríem de adherir als estatuts un apèndix complementari emmotllat a les conveniències del mitjà ambient.

Perquè, ara és hora de dir-ho, no ha existit, fins a la data, cap institució catalana a Buenos Aires que s'hagi guanyat la confiança de la col·lectivitat, actuant de cara a la patria. Imperfeccions? Suspiciïes? Mals regiments? De tot hi ha hagut, i no és aquesta la ocasió de detallar-ho. El cert és que *mercès* a les intrigues, el mesquí particular criteri i la vanitat personal, egoïsta i petulant, no hem pogut fondre en el gresol del culte a la patria, els sentiments, les energies que's malhauren, per a formar sòlidament el bloc indisoluble propulsor de les belles obres i dels grans esdeveniments.

I no's vingui ara, tampoc, amb el tòpic de desercions i altres futeses, volent justificar les virtuts de tal o qual entitat, existent o desapareguda, per a dur a felix terme la tasca que Catalunya espera de nosaltres. No; hem de confessar, mal que ens pesi, el fracàs de la nostra acció col·lectiva sense esbrinar les causes de tal anomalia si no és per a alligonar-nos. Cal reaccionar. Cal que cada ú compregui la greu responsabilitat moral que contreu envers la patria al posar ses energies al servei d'una causa quina finalitat sigui l'enaltiment d'ella.

I si tot el transcrit són quimeres, somnis irrealitzables, donada la idiosincrasia nostra, mantenim, quan menys, el que's manifesta lliure d'aquestes mesquineses, fomentant la cultura i fent homes dignes i aptes per a regir els destins de Catalunya en el futur.

L'Associació Protectora de la Ensenyança Catalana, truca al nostre cor. La sensibilitat patriòtica nostra es posa a prova.

No fem el sord, catalans!

JOAN NUT.

AL MARGE D'UN MANIFEST

La representació a Buenos Aires de l'Associació Protectora de la Ensenyança Catalana ha adreçat una crida als catalans de l'Argentina, posant de relleu la importància de l'acció que realitza, per la cultura popular, aquesta institució nacionalista sens màcula, gloria i orgull de Catalunya.

Hem llegit amb atenció i reculliment el manifest de referència i ens ha suggerit conjeitures diverses.

La primera impressió ha estat d'encorat-

jador optimisme, i en l'entusiasme del moment hem vesllumat la realització dels grans projectes culturals que implícitament s'enuncien en la exposició de la tasca duta a bon terme per la Protectora. Hem penetrat a dins del pensament de cada ú dels nostres germans de patria i n'hem tret la convicció de que tots ells respondrien a la crida benefactora, contribuint a la obra intensament patriòtica i humana.

Després ha confós quelcom els nostres bells auguris la realitat punyent de la nostra vida col·lectiva inharmonica, dispersa, deslligada

ELS ESTRANGERS A CATALUNYA UN JUDICI AUTORITZAT

El gran escriptor americà, gloria de l'Uruguay i de les lletres castellanes, en Josep Enric Rodó, ha visitat la nostra patria. Com totes les altes mentalitats que la visiten, l'autor de «Ariel» ha escrit el juí que li mereix el nostre poble i ses institucions. La gran revista argentina «Caras y Caretas» s'honora publicant les primeres impressions de l'altíssim pensador, qui anuncia, no-gens-menys, prosseguir el seu estudi respecte a la energia i virtuts de la raça catalana.

Creiem d'interès general reproduir alguns fragments de la crònica al·ludida.

Así, por ejemplo, el «Instituto de Estudios Catalanes». Guardo de mi visita a este centro de cultura la más grata y duradera impresión. Empiezo por admirar en él la copiosa colección cervantina, la primera del mundo, rica de ediciones primitivas, de ejemplares únicos o raros, y primores de imprenta y encuadernación, de esos que son golosina del bibliófilo.

Paso después a la Biblioteca, abierta al público. Apesar de un día como no los he experimentado en las costas brasileras, y de una sala muy mal defendida del calor, rebosa ésta de lectores: excelente indicio. Pero la parte más interesante de la institución es aquella en que se realiza, por medio de una sabia organización de estudios, obra intelectual relacionada siempre con los destinos y el interés de Cataluña. Este es un taller de trabajo sincero, sano, abnegado, que yo señalaría a la emulación de la juventud de nuestra América. A todo preside un sentimiento augusto: el sentimiento de la patria, de la patria natural, de la «patria chica», que, en este pueblo, veo que es la que verdaderamente toca a lo íntimo del corazón. Un joven de la primera nobleza catalana, el marqués de Montoliú, trocando sus títulos heráldicos por los del esfuerzo personal y fecundo, emplea aquí la vida en una meritisima labor de filólogo: acumula, pule, relaciona las piedras que un día servirán para erigir el gran léxico de su lengua.

Luego, manos cuidadosas ordenan pergaminos y papeles con que la contribución de los particulares ha acrecentado este acervo de la cosecha común. Más allá, en la sección de arqueología, me muestran prehistóricos cacharros, algunos de los cuales (curioso caso de conservación) tienen, según me dicen, la exacta calidad y figura de los que, después de tiempo infinito y sucesivas oleadas de pueblos, es uso fabricar todavía en los lugares donde se les ha exhumado. Acullá un médico joven se ocupa en el estudio de las fiebres palúdicas que infestan ciertas partes de la región. Vasto, admirable taller, que es suficiente por sí solo para juzgar cuánto de inteligencia, de tenacidad y de entusiasmo atesora, bajo sus rudos aspectos, el alma de esta raza viril.

Barcelona es *fachadosa*, ha dicho Unamuno. Mi observación de pasajero no confirma la exactitud de ese juicio, en cuanto él pueda

tener de negativo para la solidez e intensidad de su cultura. Cierito es que estas gentes cuidan la fachada, y no me parece que hagan mal; pero, detrás de la fachada, veo yo, en la casa de los catalanes, el fondo: veo una artística sala, una copiosa biblioteca, un confortable comedor, unos frondosos y bien cultivados jardines. Veo, en suma, aquella entidad que es la raíz de todas las grandezas y el secreto de todos los triunfos: la energía. Y esta energía aparece lo mismo en la forma que se manifiesta por la voluntad, como en la que toma la pendiente de la imaginación. Junto a un visible carácter positivo, calculador, utilitario (no olvidemos que es aquí, en Barcelona, donde fué vencido Don Quijote); junto al poderoso aliento de trabajo que lanza al cielo el humo de las fábricas de Sans, de Sabadell y de Tarrasa, vese persistir el instinto de arte que un día hizo de este pueblo el propagador, por el mundo, de un ideal de refinada y cabaleresca poesía. Mustio está el rosal de los Juegos Florales, y ya no da rosas sino en ambiente de invernáculo; pero la savia que antaño hizo florecer los «serventesios» y los «lays d'amor» se revela por lo que verdaderamente vive: por la espontánea vocación del genio popular, con sus famosos orfeones de obreros; por la producción independiente y noble de un grupo de artistas y escritores que, a la hora actual, hay que contar, sobre toda duda, entre los más fuertes de España.

Toda esa suma de energía que el ambiente pone ante los ojos se concentra y resuelve en una idea, en un sentimiento inspirador: la idea de que Cataluña es la patria, la patria verdadera y gloriosa, y el orgullo de pertenecerle. *Civis romanus sum!* Y esto, que es el más íntimo fondo, trasciende y bulle en la superficie con un fervor de fuente termal. No hay quien, con alguna facultad de observación, pase por medio de estas gentes y no perciba, a la primera mirada, el hecho de un impulso interior que las levanta y estimula; de una personalidad común que adquiere cada día conciencia más clara de sí, noción más firme y altiva de sus capacidades y destinos. Cualquiera que haya de ser el final resultado de esta inquietud espiritual, nadie puede desconocer que un sentimiento colectivo de intensidad semejante, es una fuerza, y una fuerza que no es probable que acabe en el vacío. Las trascendencias políticas de tal exaltación de amor patrio son, necesariamente, muy hondas. Hasta ayer se hablaba

de «regionalismo». Hoy se habla a boca llena de «nacionalidad». Justo es agregar que, en los más reflexivos y sensatos, esto se interpreta de modo que no importa propósitos de separación absoluta. ¿Y no hay ya quien ha lanzado a los vientos la idea del «imperialismo catalán»: del imperialismo en el sentido de la penetración y la dominación pacífica de España por el espíritu director de una Cataluña que asumiese la férula del magisterio y el timón de la hegemonía?

EXPOSICIO ANGLADA

Des de fa unes setmanes, ha quedat inaugurada, en el Museu de Belles Arts, una exposició de quadres del pintor català Anglada-Camarasa, consagrat com un dels artistes de més alt mèrit en la pintura moderna.

Molt lloable ha estat la disposició de la direcció d'aquest Museu, en el seu afany de divulgar entre nosaltres les magnificències d'aquest artista tan incomprès com discutit.

L'Anglada, malgrat lo que s'ha dit, és un acabat artista; és un perfecte dibuixant; és un gran tècnic. L'Anglada és un renovador, i, com tots els renovadors de qualque manifestació d'art, el seu mèrit sols l'avaloren els que posseeixen un alt sentiment estètic.

S'ha cercat el conjunt d'entre les obres que hi havia a Buenos Aires pertanyents a particulars i tres al Museu de Belles Arts.

No ens atrevirem a fer un judici crític de les quinze obres exposades, però donarem la nostra impressió personal davant d'aquest art que assigna a l'Anglada un renom artístic únic i mundial, allunyat per complert del clacissisme, tan fàcil i comprès.

«La Gata Rosa» és un retrat de dòna que son autor ha sabut donar-li tota l'expressió en el rostre, ple de vida i de passió; els ulls denoten un misteriós sensualisme... Els tons són molt armoniosos.

«Los ópalos» és una tela en la que s'admira també la facilitat tècnica de l'istil. Sis figures de dòna hi estan dibuixades amb graciositat sorprenent.

«Manola» és una altra producció magistral de l'Anglada, de perfectes línies. Es una hermosa tela, quina figura, de brillants i negres ulls de gitana, se destaca magestuosa sobre un fons florejat que omple de gracia el conjunt.

«El descanso» i «La espera» són dues obres de molta semblança; dos quadres de costums, radiants, de color meridional, on hi ha vessat amb abundor les grans tonalitats blaves.

«Chica inglesa», de tons molt delicats, l'autor hi expressa un tipus de dòna de món, que fa endevinar la seva vida de vici i de neguit.

Fins a completar quinze obres, hi figuren dos dibuixos al carbó, art que l'ha posat entre els primers del món i que li ha proporcionat molta gloria.

DIDAC.

L'ESCUPTOR BAGUÉ

Com ja anunciàrem oportunament, tenim entre nosaltres a l'Antoni Bagué, jove esculptor català qui definitivament s'ha instal·lat a aquesta capital.

Arriba el nostre compatrici a Buenos Aires en una època crítica per a tota mena de manifestació artística. L'anòmala situació internacional es deixa sentir amb caràcters alarmants, i la gent adinerada no's vol despendre de cap quantitat per complaure ses esperituals cobejances. Així l'art, que forçosament precisa el diner, prosaic però esti-

Bust, per A. Bagué.

mulant, per a desplegar les ales i meravellar als esperits sel lectes, se troba avui en una situació d'enerveament.

En Bagué, però, ve disposat a la brega i

Antoni Bagué.

creu triomfar. Compta amb la santa exaltació d'una joventut ubèrrima i una ànima disposta a embestir les més dures empreses i té, no-gens-menys, la confiança en son propi valer, i això l'ànima per a avançar en sa carrera.

El seu art té mèrits suficients per a imposar-se. Amb habilitat extraordinària va modelant la figura, i al poc d'haver començat ja veieu, es a dir, us féu ben bé càrrec del que ha d'ésser la obra acabada. Una perfecta semblança del model us fa endevinar l'ànima creadora de l'artista, qui amb mà ferma i segura va traçant línies damunt la massa argilosa que poc a poc se transforma fidelment en el reflecte de la realitat.

I és que en Bagué és un esculptor d'ànima exquisida. Es d'aquells artistes que dintre l'aristocràcia del gestic i l'habillament hi amaguen un temperament bohemí, gosat, inspirador de formoses concepcions estètiques, puix ja és sabut que les tímideses mahlhauren lamentablement la obra de l'artista.

Les dues notes gràfiques que publiquem, apesars d'ésser solament dissenys de les obres, donen una idea del temperament artístic de l'Antoni Bagué.

Desitgem al nostre compatrici que la sort li sigui propícia, puix sense ella és difícil arribar a la fita anhelada, malgrat se tinguin condicions sobrecres.

Estatueta, per A. Bagué.

Anècdotes d'en Fontova contades per un seu fill

(Continuació)

Si. Ho recordo tot. Sembla que ho estic veient. Amb quina facilitat es caracteritzava! Mig vestit, amb el tragí de l'obra que s'anava a representar, l'hauríeu vist unes nits com abstret en una idea. Altres, amb verda-dera satisfacció; però mai de mala gana. Els moviments que feia semblaven estudiats, puix mai diferien els uns dels altres. Veure'l caracteritzar-se un jorn, era veure'l sempre més.

Posada la camisa de pagès, anava de dret cap a la taula. Maquinalment obría son estoig

mentre s'esguardava en el mirall, com el pintor esguarda el llenç aon ha de pintar el seu quadre.

D'una ampolleta treia una mica de blanquet, que ell mateix es laborava amb blanc d'Espanya i aigua de roses, abocant-lo a un platet, aon hi trempava una espongeta la que's passava per la cara deixant-la lleugerament esblanqueïda. Allò devia secar-se, naturalment.

— Està bé! — deia's, sentant-se.

Després caragolava un cigarret, l'encenia en un dels becs de gas i esperava mirant-se de tant en tant en el mirall. Un cop sèc el blanquet, quedava preparada la cara per a començar la caracterització; el llenç estava a punt per a rebre les caricies del pinzell del

mestre. Aleshores preparava els colors, el pinzell i la pasta amb quina tapava launtura de la perruca, i començava sa tasca que mai excedia d'un quart a vint minuts. Passat aquest curt temps, podia ja presentar-se al públic.

Que com ho feia? Què sé jo! Ho feia amb una naturalitat tan gran i amb una facilitat tan estupenda, que tinc la plena seguretat que al veure-li fer, com la cosa més senzilla del món, us hauríeu cregut capaços de fer-ho vosaltres tan bé com ell mateix.

Recordo, sobre el particular, una anècdota de les moltes que sovint succeïen.

Ans que tot haig d'esmentar que l'etança aon en Fontova se caracteritzava era el lloc de reunió de quant de bò i millor hi havia a

Barcelona en arts i lletres, i descomptant les nits d'estrena que la natural curiositat els mantenía quietos en ses llotges, fes fret o fes calor haurieu dit que en l'estança d'en Fontova hi havia jubileu. En *Pitarva*, en Joàn Molas i Cases, en Bassegoda, en Riera i Bertran, en Roca i Roca, en Moragas (en Miquelet, com li deien), en Feliu Urgellés, en Ferrán Agulló, en fi, fóra inacabable llista, que quan uns sortien altres entraven, això deixant apart els qui havien pres *abono* a diari i que ocupaven seient des de quarts de nou aprop la una de la matinada, hora en que en Fontova, amb son graciós somriure, els invitava a sortir. Grats records que ubriaguen dolçament la pensa!

Quantes escenes còmiques i quants malaguanyats xistes que l'ambient s'emportava, ben aprofitables per comedies i sainets! A, si! Allí hi niava l'amistat, però l'amistat franca i noble d'aquella gent prenyada d'art. Mai he sentit emoció que endolcis l'ànima amb mes intensitat. O, si! No exagero pas. Hi havien nits que'l públic de fóra s'hauria canviat de bon grat amb el públic de l'estança d'en Fontova.

Quantes vegades entrava el *segon apunt*, alarmat, dient:

— Senyors, més flux! Des de fóra se sent tot.

I quantes, des de'l públic s'oïa la forta, franca i ingenua riallada de na Catarineta Fontova, ma estimada germana, que celebrava amb joia quiscun dels innocents xistes amb que algún dels assistents habituals brodava un passatge del seu ingeni, perquè, això sí, allí, com abans he dit, hi niava l'afecte dilectíssim, s'ajuntava l'art pur i el respecte mutu. Mai una paraula més enllà de l'altra. Jamai un terme de doble sentit. Aquella gent no tenia necessitat de recórrer a aquests procediments, que tampoc els hauria tolerat en Fontova, amb son cor altament purista.

Aquesta és una de les condicions del gran actor, sustentada amb dignitat i fermesa, tanta, que mercixeria capítol apart anc que només fos per a fuetejar l'inequívoc que suposa que'l comediant és capaç de sacrificar l'honra de sa propia mare en pro de la idealització d'un xiste.

Vaig a relatar quelcom del que en ma juvenesa m'havia succeït, per a que corroborei tot ço que, alentorn de l'austeritat d'en Fontova, deixo dit.

Moltes vegades, jo, son fill, admirant també a l'artista, després de les sorolloses riallades del públic, me deia entre mi: «Es possible, Deu meu, que aquest home sigui aquell senyor tan seriós que a tota hora veig a casa?» Vol dir això que aquell Fontova tan admirat dintre l'art escènic, era tan gran com home, com espòs i com pare, a qui els seus fills mai havien descobert les rareses, extravagancies o excentricitats i àdhuc vicis de que adoleixen molts actors, quins, escudats amb el nom de *comediant*, són els primers en voler fer creure al món que la paraula comediant

vol dir home estrany, complexe, com si diguessim un ésser diferent dels altres. I això que al morir ell ja sos fills eren, qui més qui menys, tots homes fets.

Però veig que parlant, parlant, m'allunyo de l'objectiu. Va l'anècdota promesa:

Era una nit freda i plujosa, d'hivern, i per consegüent nit de poc públic, per lo qual era de pensar que'ls *habitua*s a l'estança d'en Fontova mancarien.

A l'hora de sempre el nostre actor se trobava enfront del mirall, disposat a pintar-se la cara. Preparava el blanquet, quan de sobte entrà un dels més assidus tertulians, el malhaurat pintor escenògraf Moragas.

— Hola, Lleó!

— Hola, Miquelet!

I s'assentà, amb la mateixa franquesa que ho hauria pogut fer a sa casa. En Fontova se girà, de cara al mirall, i començà la tasca. Llarg silenci, entre el qual en Miquelet tragué la petaca, el llibret i els mistos, i indolentment caragolà un cigarret. Seguí una pausa més llarga. Tot-d'una, en Fontova, qui s'havia passat l'esponja amb matemàtica igualtat per tota la cara, s'assentà, sospirant de satisfacció:

— Ja, ja! I ara que s'assequi, — digué, cercant maquinalment la seva petaca.

En Moragas, que havia observat la operació d'en Fontova, interrogà:

— Home; sabs que'm sembla que jo també ne sabria de caracteritzar-te?

— Ho dificulto, noi. Veritat és que *no vol cap mèrit*, però crec que't manca pràctica.

— Que's cas! Es feina efectista, com la meva.

— Ep, tu!... que't creus que la meva cara és un troç de drap?

— No, home, no; — feu en Moragas, es-

clafint una rialla — vull dir que si l'efecte d'un teló el produeix la distancia, la caracterització d'una fesomia és produïda per idèntica causa. Vaja, fem la prova?

— Què vols dir?

— Vols que't caracteritzi avui?

— Fuig d'aquí! Amb aquestes coses no hi vull bromes.

— Deixa'm-ho provar, home! Si no produeix l'efecte, tu rai que aviat ho tens arreglat: a la segona escena, véns i et repintes de nou.

— Però, home, vaja un capritxo — digué en Fontova amb aquella rialla tan simpàtica i ja mig assentint-hi, per complaure a l'amic, qui ja preparava la pastilla de *terra ombra*.

— Si, home; ja veuràs. Es qüestió d'un moment.

— Vaja fes, — digué el gran actor resoltament — ça com llà, avui la sala estarà buida i els pocs concurrents gaire-bé estaran endormiscats.

I el nostre home s'entregà a mans de l'incipient caracteritzador, amb displicencia, resignat, llambregant, però, de cua d'ull el mirall a cada cop de pinzell d'en Moragas, fins que, no podent contenir-se:

— Vaja, bunyol. Aqueixa ratlla és massa forta. Això semblarà una ferida — digué.

— Deixa'm fer, home!

— Ep! I quines celles!... que no ho veus que juntaràs ambdos ulls?

— Bé; tu calla.

— I ara? Aon vas amb tanta vermellor? Semblaré un borratxo.

— Paciencia, Lleó, que ja acabem... veus? ja està

— A veure? Ba, ba!... Noi, si no sabessis més de pintar decoracions... — digué en Fontova bò i agafant una tovallola i el pot de *cold-cream* per a esborrar aquella fesomia que

CATALUNYA ARTISTICA

Esparraguera. — Font del Torrent Mal.

d'aprop semblava un vellet, però que de lluny qui sab el que semblaria!

— No ho esborris! — clamà en Moragas, agafant el braç de mon pare qui reia com un boig.

— Però, per què? Que no veus que fare riure?

— No, Fontova, no ho esborris; dona'm aquest gust.

En aquell instant el *segon apunt* aparegué, tot dient:

— Senyor Fontova: quan vostè vulgui.

— Està tot?

— Tot.

— Doncs, telò amunt.

— Vaja tou, — digué en Fontova a en Miquelet — vés-te'n a frair el teu triomf.

I sortí cap a l'escenari mentres en Moragas anà a cercar seient en una de les llotges de la sala.

En Fontova concixia bé a son públic, i ho havia endevinat: poca gent, desanimació completa i per consegüent ningú s'atalaià de sa caracterització. Però si el públic no s'hi fixà o no tingué temps de fixar-s'hi, en Miquelet, en canvi, s'havia convençut de sa poca destresa en aquell art, completament desconegut per ell. En Fontova, que mai li tregué els ulls de sobre, notà el desastrós efecte que li causava la seva obra. Estava inquiet, nirviós, en extremada violència; tanta, que nostre genial actor hagué de fer forces per no esclatar en una rialla. Tal era la confusió que notà en la cara de l'amic.

Al primer *mutis* d'en Fontova, en Moragas deixà son seient, volant cap a l'escenari. Quan arribà a la estança del famós comediant, aquest, ja nèt de cara, començava la nova tasca d'una superba caracterització.

— Lleó, — digué en Miquelet, esbufegant de la correguda, — a veure... Gracies a Deu! I que he patit!... Semblaves un carboner!

— Ja ho sabia, — contestà en Fontova. — Què tal? T'has convençut? O serà forçós, per a acabar-te de convèncer, de que ara vagi jo al teu taller a pintar-te una decoració.

CONRAD FONTOVA.

(Seguirà).

ASSOCIACIÓ PROTECTORA DE LA ENSENYANÇA CATALANA

Acaïem de rebre, de l'Associació Protectora de la Ensenyança Catalana, la memoria corresponent a l'any 1915.

Nosaltres que, modestament, però amb porfía i una decidida convicció en els destins de Catalunya, ocupem un lloc junt amb els que lluiten per la reivindicació de la patria, sempre hem sentit gran admiració per la tasca cultural i patriòtica que ve desenrotllant l'entitat quin nom encapçala les presents ratlles. Mes la nostra admiració s'és inten-

sificada al constatar que la llevor, escampada amb saviesa, va germinant sobre la terra; que la constància d'uns titànics conreua-dors, converteix el terror erm en florit jardí, on s'hi entreveu l'esclat que ha de donar a la patria les més preuades i duraderes flors de pura catalanitat.

L'Associació Protectora de la Ensenyança Catalana, impassible a les lluites polítiques que a son entorn es sostenen, sense defallir apesara de l'estat moribós de l'esperitualitat catalana, sense deturar-se en son camí, poc propici per a l'assoliment de sa finalitat, va seguint la fita que la saviesa d'un estol de apòstols de la ensenyança catalana li han marcada.

Es, sens dupte, que aquesta sana despreocupació, pels vicis, passions o defectes de bona part de germans de patria, ha omplert de prestigis a tan benemèrita associació, i és per xò que la contemplem plena de ufanor i en un absolut domini de la força saprema que duu en si un conjunt d'energíes acoblades, que aspira a la més alta idealitat patriòtica, que vol per Catalunya, fer dels seus homes de demà catalans amb plena consciència, que, a no dubtar, els ha d'amarar de major dignitat nacional, més, molta més, que la dels seus avantpassats.

No és nostre propòsit enumerar tots els actes ni detallar la tasca de tan meritoria entitat, mes si que volem evidenciar, davant d'els milers de catalans d'Amèrica, lo que's fa quan un pur patriotisme prevaleix per damunt de totes les conveniencies o prejudicis.

Durant l'any 1915 la Protectora ha duplicat el nombre de socis, lo que equival a dir que les energies esmerçades durant el darrer any han superat a tot lo realitzat en l'any 1914. Aquest augment progressiu de socis ha permès mantenir les subvencions a les escoles catalanes i satisfer les quotes que's destinen a la ensenyança franca de nois pobres i crear-ne de noves.

Un dels propòsits, tal vegada de més eficàcia, és l'acord de celebrar anyalment concursos d'Historia de Catalunya, els que tindran lloc alternativament en diverses ciutats. Fins avui, degut a la «tutela» de l'estat espanyol, en les escoles catalanes eren ben escassos els coneixements de la historia patria que n'havien els alumnes, coneixements que, si's volien posseir, havia d'ésser per mitjà de l'esforç individual. Mes aquesta deplorable ignorancia, que fatalment ha pesat llargs anys en la consciència de milers de catalans, que mai han pogut capir la transcendència de la vida d'un poble que aspira a una completa rehabilitació nacional per mitjà del progrés evolutiu dels seus habitants, ja ha arribat a son terme, ja que, plens d'immensa satisfacció, constatem els resultats d'aquests concursos tan saviament establerts. Ja són tres els que han tingut lloc, — el darrer a Lleida, — i per a evidenciar l'importancia del mateix, cal esmentar que's premiaren a

33 alumnes, als qui es repartiren premis en metàlic que oscilaren entre 15 i 125 pessetes. També als mestres se'ls concediren premis d'honor, en metàlic, de 50, 100 i 150 pessetes. Aquests concursos, que tan meravellosos resultats se n'han d'esperar, han comptat de bon entuvi amb l'apoi entusiasta de les Diputacions Catalanes, entitats i un bon estol de catalans, que tots aporten, pel millor èxit, subvencions, donatius, llibres, etc.

Varis són els concursos de lectura i escriptura catalanes que han tingut lloc, prenent-hi part en el darrer 170 alumnes. Aquestes ansies d'apendre en la nostra llengua, no sols s'observen a Barcelona, ja que en diversos indrets de Catalunya: Sabadell, Manresa, Torroella, Sarrià, Terrassa, Valls i altres, s'ha vist als tendres infants rivalitzant en la noble i edificant lluita d'aquests certamens escolars.

Per acord de la Mancomunitat Catalana es van instaurar pels pobles de Catalunya biblioteques populars. Mes la Protectora ha cregut de necessitat donar tot el major impuls a dit acord, mitjantçant la creació d'un nou organisme — Obra de Biblioteques Populars — per a propagar la eficàcia d'aquestes fonts de saber i estimulants al poble a aixecar-se al més alt nivell esperitual.

Un dels més senyalats triomfs assolits per l'Associació, és l'haver obtingut, mercès a les seves gestions, la creació d'una càtedra de català a la Normal de Mestres, de Barcelona.

Cal esmentar, també, l'afany de la Protectora en la selecció de llibres de text catalans, a quin efecte ha obert uns concursos per a premiar el millor Resum d'Historia i Geografia de Catalunya. Com totes les iniciatives, aquestes s'han vist patriòticament secundades per generosos catalans; entre ells, el venerable doctor Antoni de P. Aleu, resident a Buenos Aires, ha ofert un premi de 500 pessetes per a premiar al millor llibre de text de Geografia de Catalunya.

Per lo que deixem exposat, pàlid reflecte de l'immens treball dut a terme per la Protectora d'Ensenyança Catalana, en el transcurs de l'any 1915, pot endevinar-se el dilatat plan que anirà desenrotllant a l'avenir en bé de l'ensenyança, si, com es d'esperar, no li manca l'apoi que tots els catalans ens hem d'esforçar en oferir-li; car és un deure propendrir en apoiar aquesta obstinació — que és un just anhel — de que l'ensenyança a la nostra terra, sigui donada d'acord amb el principi indiscutible de que ella no admet altra norma que no sigui ben compatible amb la nostra modalitat, l'única manera d'infiltrar amb profit, als tendres cervells, el saber que l'estudi difondeix. Contribuir al sosteniment de les escoles catalanes, és fer l'obra més humanitaria i ensem d'efectiva necessitat nacional. Ajornar la catalanització de la ensenyança catalana, equival a renunciar a nostra gloriosa historia, a nostra raça.

Pius ARIAS.

CRÒNICA DE CATALUNYA

Un odi sant arbora la meua ànima a l'iniciar la crònica promesa mesalment als bons amics que s'han imposat, volenterosament, el sacrifici d'expandir, per terres americanes, la ideologia santa que ha d'emmenar la patria a l'alterosa cima de sa llibertat.

Ile dit que l'odi m'abrandava, i cregueu, germans, que sofrim les nostàlgiques dolors, que l'odi méu és justificat, o, millor dit, inevitable, puix l'ha fet néixer una malvestat covarda, inica, una d'eixes fetes de barbarisme prehistòric. Anem als fets.

L'estatua d'en Rafel Casanova, en son nou emplaçament de la Ronda de Sant Pere, a favorida amb dues formoses escultures obra del genial Llimona, durant l'homenatge que's rêt anyalment al màrtir de les nostres llibertats, com a afirmació del sentiment de reivindicació nacional.

Enguany s'ha celebrat, amb més entusiasme que'ls anys passats, la remembrança de la heroica jornada de l'onze de setembre de 1714. I, precisament, per aquest motiu, els nostres enemics eters havien també de fer-la més grossa que altres anyades, puix ja és sabut que quan no poden, amb mitjans lícits, contrarrestar la força de l'ideal català, apel·len a la violència per a exterminar-nos (?)

A les primeres hores de la matinada del dia 11 el poble començà a afluir al lloc on ha estat traslladada — Ronda de Sant Pere — la estatua de l'invicte Casanova. Un grup de jovent, portant dues corones, hi arribà per a depositar-les al peu del bronze que simbolitza la dolorosa pèrdua de les llibertats

patries. Complerta sa missió patriòtica, inflamats d'entusiasme, i entre una ovació formidable dels circumstants, s'oïren espontanis visques a Catalunya. Sentir aclamar a la patria nostra i fer irrupció entre els grups la força pública, atropellant i agredint, va ésser tot cosa d'un segon.

Resultat de l'escomesa, foren detinguts tres braus nacionalistes, en Domenec Latorre, en Josep Fernandez i Puig i en Jaume Blanch i Benet, els quals, a l'ésser portats a la delegació de policia, foren covardament copejats. En Blanch fou separat violentment i portat a empentes pel carrer del Bruc cap al de Trafalgar, i aprofitant la fosquetat, — cren

En Blanch sol·licità l'auxili mèdic, i li fou negat. Quan el portaren a la Capitania, repetí la demanda, puix els dolors eren cruels i una cama se li inflava, i també li negaren medicament i ajuda. Per fi, ja a la presó, dos dies després, pogué lograr que'l curessin, i el metge li recomanà que no es mogués del llit.

Mentre això succeïa, el doctor Girona hagué esment del mal causat a en Blanch, i s'apersonà a la delegació de policia per a practicar-li la curació. Allí li digueren que els presos havien estat portats a Governació: I ni a Governació, ni a la Quefatura, ni a la Capitania, ni enlloc volgueren dir aon se trobaven els joves catalanistes. Talment com si els haguessin segrestat.

Digueu si tot això no indigna i fa brollar l'odi sant de raça contra els vils i els malvats!

Apesar de que el governador passà a la justícia militar als detinguts, acusats d'haver proferit moris a l'exèrcit, nostres germans de patria foren llibertats al cap de sis dies per no resultar certs els càrrecs contra d'ells acumulats.

***

L'Orfeó Gracienc organitzà dies enrera una festa que's vegé concorregudíssima.

Durant la mateixa, el senyor en Julià Molinari, qui ha residit llargs anys a l'Argentina i coneix perfectament la faicó de vida que porten els catalans a cixes riberes, desenrotllà una acurada disertació alentorn del tema: «La vida dels catalans a Buenos Aires».

En Molinari anà mostrant, amb paraula galana, totes les incidencies amb que topa l'emigrant abans d'orientar-se, i el sens fi de penalitats que en el transcurs de l'absència forçosament ha de passar. Descrigué aquesta vida anguniosa i febril plena de prosaïsmes, i digué que'ls catalans per a fer-la més agradable concebiren la idea d'agrupar-se en familia col·lectiva, i d'aquí nasqué el Casal Català.

Passà després a ocupar-se de la tasca realitzada pel Casal, per quina entitat tingué paraules d'elogi, i acabà sa interessant conferencia demanant a l'Orfeó Gracienc enviés un misatge de germanor al benemèrit Orfeó Català de Buenos Aires, per quin teixí una bella garlanda de pensaments, matitzant-la amb cordialíssimes frases ditiràmiques.

L'auditori acullí, amb franques manifestacions de simpatia, els formosos conceptes exposats pel senyor Molinari.

***

Fins al moment d'escriure aquestes ratlles els vandàlics fets de Girona resten impunitos. Els fatxendes militars, orgullosos de la sang vessada, es passegen tranquils i provocativament pels carrers de la ciutat vexada.

Del fons de l'ànima catalana es clama venjança. Un altre cop ens farem la justícia.

R. Q. A.

Barcelona, octubre de 1916,

INFORMACIÓ GENERAL DE CATALUNYA

BARCELONA

S'estàn fent les obres acordades per la Comissió Municipal de Foment per a reformar l'afermat del terrer al Pla de la Boqueria i al Pla de les Comedies.

S'enrajolen amb llosetes de granet de pedra pel nou sistema del «junt-clos» que amb èxit es va implantant en alguns llocs de la ciutat. Consisteix en que, en lloc de fer una solera monolítica de ciment Portland, les llosetes s'apoen damunt d'un petit bastiment de ciment armat que s'omple de sorra en el clos. Té la ventatja que incomunica la lloseta amb el subsol, i quan aquest s'ha d'obrir per a fer-hi alguna rasa, n'hi ha prou amb alçar la renglera de bastiments corresponents i no obliga a trencar la solera com seria necessari si s'usés el procediment anterior.

Les llosetes, com hem dit, són de granet de pedra gris-rogenca i amb altres llosetes grises blanquinoses s'hi fa una cenefa a tot el voltant i al mig dos medallons.

Un jorn de bon matí els veïns de la pacífica i venerable plaça del Rei van quedar sorpresos al trobar-se amb aquell lloc invadit per un veritable exèrcit migeval. Allí gent de totes menes i categories, soldats, balisters, nobles, mariners, religiosos, dames, patges, etc., etc., es movien en pintoresc formigueig per la plaça adornada, per cert amb molt gust acusant una direcció experta.

Adossat a la paret de Santa Agata hi havia un sumptuós soli, amb l'estrada encatificada, amb un dossier de l'època, i a les parets, domassos i banderes i garlandes i escuts i armes i altres elements decoratius.

Guerriers coberts d'armadures completes cavalcaven de l'un cantó a l'altre; indis «autèntics», amb plomes i escassa, molt escassa indumentaria, lluien sa pell més que morena, i exhibien lloros, micos, ocells estranys, i fins un cocodril.

Els veïns no sabien a què anava tot allò, però algú els tregué aviat de dubtes. La casa yanqui que fa la pel·lícula de la vida d'en Colón impressiona els episodis en els mateixos llocs on es desenrotllaren. Per això dies passats en feu una a Santa Maria, i ahir una altra a la plaça del Rei, com n'ha fet d'altres a Palos, a La Ràbida, a Granada, etc.

A jutjar pel devassall de trajes, armes, armadures de tota mena, pel gran nombre de persones contractades (més de 700 n'hi havia allí), i per la presentació fastuosa, aquesta pel·lícula costarà una quantitat increïble. Hi ha qui parla de 800.000 francs.

Durant tot el dia es van anar impressionant quadres diferents. A quarts de sis de la tarda encara hi eren.

I en els intermitjos es podia veure els guerrers menjant pa i butifarra, els nobles fumant caliquenys, les dames de la cort desdjunant-se amb un llonguet, i al peu de la

columna d'Hèrcules, Cristòfol Colón llegia amb molta atenció un número de «Le Matin».

La direcció de la part decorativa estava en bones mans: les de l'escenògraf Alarma. El nucli principal del conjunt el formaven soldats de la guarnició. La «Reina Catòlica» era la celebrada actriu francesa Mad Massart.

Ara, sembla que s'estàn construint carabells per a fer l'escena del desembarc.

I pensar que una pel·lícula que costa 800.000 francs, el nostre públic la podrà veure per 15 cèntims!

*** En Torres García ha acabat darrerament la pintura d'un nou plafó de la Sala de Sant Jordi de la Diputació, i dins de poc començarà la pintura d'un altre, deixant enllestit tot el fons de la sala.

L'obra del notable decorador, impossible de judicar a troços, va guanyant nous valers a mida que augmenta la extensió dels murs decorats.

L'escultor en J. Borrell Nicolau, premiat en el concurs del monument Verdaguier, ha deixat enllestida en fang l'estatua del gran poeta. És una figura sobria i admirablement resolta, digna de la memòria del gran poeta català.

Ben aviat començaran els treballs de fosa, mentre l'escultor s'ocuparà de les altres estatuets del monument, simbolitzant la Poesia Mística, la Poesia Popular i la Poesia Patriòtica.

En la reunió que últimament ha celebrat la Junta de l'«Exposició de Barcelona» s'informà que els senyors arquitectes als quals s'havia confiat l'estudi de la urbanització de la muntanya a la part que ha de comprendre l'Exposició, havien presentat els projectes. Donada l'importància de l'assumpte, van quedar aquells pendents d'estudi per altres reunions.

Acordà a més la Junta obrir nous crèdits per a continuar la instal·lació del servei de aigües i el foment dels viviers, així com per a realitzar treballs d'explicació necessaris per a un altre servei i també per a poder efectuar les plantacions d'arbres, a les quals pensa donar impuls en l'estació pròxima.

*** Una comissió de socis del Casal Català de Buenos Aires, que es troba actualment entre nosaltres, portà enguany una corona a en Rafel Casanova en nom d'aquella patriòtica entitat que manté enllà dels mars entre els fills d'aquesta terra el foc sagrat de l'amor patri.

CARDONA —

Amb motiu de la festa major, la companyia catalana d'en Joàn Santacana, que durant l'estiu actuà amb gran èxit en aquella

localitat, representà, els dies 10, 11 i 12 del mes de setembre, «Terra baixa», «El Mistic», «La Mare», «Joguines de fira».

GELIDA —

Diumenge passat tingué lloc un festival benèfic que omplí tot el dia de festa i que, celebrat a mig setembre, oferia la noble melangia de terme d'estiu que convida a pensar, excitant la caritat, en els pobres i desvalguts de muntanya que, quan la colla alegre d'estieujants sigui absent, romandran en el poble fermats a la seva vida dura i combatuts pel rigor de l'hivern.

A la tarda es celebrà un gran concert, a càrrec d'una selecta colla de artistes catalans, aquests personals i ponderats artistes nostres que amb la mateixa senzillesa es deixen acaronar per la glòria davant dels grans públics que col·laboren graciosament a les festes benèfiques de la nostra terra, que en tot moment de sa vida recorden i estimen.

La llorejada soprán del nostre gloriós Orfeó Català, n'Andreu Fornells, i en Francisco X. Pons, també de l'Orfeó, digueren l'emoció i l'art de les «Cançons populars catalanes», i d'altres escullides de Beethoven i Schubert.

El popular Jaume Borràs recità la magistral poesia «Hivern», del malaguanyat Casas i Amigó.

Han escullit ses predilectes pàgines musicals, aquests artistes del violoncel·lo, del piano i del violí, que es diuen J. Ricart Matas, Paquita Madriguera, Francisco Peracaula i Enric Madriguera, els quals vessen vibrant i fina l'emoció del seu art damunt l'encantament i la sugestió dels auditoris, i algunes obres acompanyades al piano per donya Carme Matas de Ricart, amb la seva mestria reconeguda.

El chor d'«Artesans Gelidenses» cantà el «Himne a Gelida», lletra d'en Ramón D. Perés.

A les deu de la nit es celebrà un ball de societat amb l'orquestra «L'Aurora», de Molins de Rei.

GRANOLLERS —

L'Orfeó Granollerí va anar a Llinàs del Vallès a donar un concert. Quan tornava l'Orfeó a Granollers, els orfeonistes s'enteraren que en el mateix tren hi viatjava el compositor eminent mestre Antoni Nicolau, autor de la bellíssima i eternidora composició «La mort de l'escolà», que tan bé canta l'Orfeó. Els orfeonistes li tributaren una entusiàstica ovació saludant-lo amb forts aplaudiments.

GUALBA —

El darrer dissabte de setembre, a la nit, en el Casal Victoria tingué lloc un concert amb el qual els seus propietaris, en Santiago Monteys i senyora, obsequiaren a les seves

amistats, aprofitant l'estada del jove artista en Julià Brunet en aquesta xamosa població

En Brunet, acompanyat al piano pel mestre Lamote de Grignon, cantà un interessant programa, essent molt aplaudit per la distingida concurrència que admirà, entusiasmada, les brillantíssimes qualitats que posseeix l'esmentat artista, tenor dramàtic d'envejable pervindre, i que fa honor al seu mestre l'Antoni Colomer i Bosomba, sota la direcció del qual fa els seus estudis.

Els assistents a la vetllada en sortiren altament complaguts i agraïts a la finesa dels senyors Monteys.

SANTA COLOMA DE GRAMANET —

Resultà un èxit l'acte de propaganda cultural que la Lliga del Bon Mot realitzà en la població de Santa Coloma de Gramanet. Se llançà a la publicitat el vibrant manifest que a continuació reproduïm, el qual ritma perfectament amb el magnífic despertar de les nacionalitats de tot el món.

Heu's-el-aquí:

«Catalans: Mai com avui havíem vist tan clar lo que val el dò mirífic de la paraula, el tenir una veu valenta i forta i un idioma excel·lents, sense grolleries ni vileses; mai com avui havíem comprès amb tanta clarividència, que era precis fer reviure les petites nacionalitats i, amb elles, les parles llurs.

Catalans: Catalunya té una història i amb la història un dret, i amb la història i el dret una parla pròpia: som un poble. Si perdiem la nostra parla també perdríem el nostre dret i amb ell la nostra història, i el poble català desapareixeria del concert universal dels pobles vius.

Es precis, doncs, reforçar la puresa i la grandesa i dignitat i llibertat de nostra parla. És necessari que cada dia siguin més els catalans que parlin dins i fora de Catalunya el català, i cada dia el nostre poble tingui més consciència del deure sagrat que té, de fer un bon ús de l'instrument més actiu de la seva personalitat civil, la llengua, desterrant d'ella tota paraula descomposta, grollera i incivil, declarant guerra a mort al mal-parlar.

Per a compenetrar-nos ben bé d'aquestes veritats capdals per a la futura grandesa de nostra terra catalana, és pel que anirem tots diumenge, dia 17, a la Sala d'en Xaconet, a les cinc de la tarda, per a sentir la veu autoritzada dels eloqüents oradors don Josep Batlle, don Andreu Banús, don Xavier Tusell, don Joan Vilaseca, don Valentí Martí, don Pelai Vidal de Llobatera, don Xavier Aragó i don Lu l'Escop.

Catalans: Per la llibertat, per la dignitat, per la grandesa de l'instrument més actiu de nostra nacionalitat, l'idioma, no hi manqueu.

Llorenç Serra, Alexandre Segú, Pvre., Andreu Girbau, Miquel Serra, Francisco Pedragosa, Josep Ribó, Joan Salvatella, Miquel Plà, Pau Guinart, Francisco Grau, Josep Padrós, Llorenç Fornells, Francisco Salvatella, Blai Tarrós, Eudald Plà, Josep Puig.»

VILASSAR DE MAR —

Es celebraren en aquest poble, en el mes de setembre, festes que tingueren un marcat caràcter catalanesc, dignes d'ésser esmentades.

Fou entregada la bandera de les quatre barres, regal d'alguns amants de Catalunya, a l'Ajuntament, perquè pogués onejar en una de ses façanes. L'acte fou de veritable emoció, ja que, tant entusiasme hi havia entre els donants, com els qui la rebien, car la proposició a l'Ajuntament fou acceptada per unanimitat.

Els actes religiosos foren marcadament catalans. El nostre Orfeó Català cantà l'Ofici, predicant les glories de Catalunya i el seu Sometent el doctor Gironés. Les sardanes ompliren amb sos airosos sons l'ambient de la festa.

GIRONA

Amb motiu de les eleccions celebrades el dia 24 de setembre, la nostra pacífica ciutat es vegé novament pertorbada.

Els dos bàndols en lluita cívica, el republicanisme i el regionalisme, tingueren topades sagnants, resultant varis ferits.

El candidat republicà de parla castellana, senyor Fernández del Pozo, a qui se li anul·là l'acta anteriorment quan les eleccions generals, sortí triomfant, per damunt la candidatura d'en Santiago Masó i Valentí, advocat i regidor d'aquesta ciutat que'l vegé néixer.

Per fi en del Pozo haurà pogut obtenir l'acta des de tants anys cobejada; això si no li torna anul·lar el Tribunal Suprem, puix l'ha tret a xopa de sang aquesta vegada.

Continuen impunits els repugnants fets criminals del 19 d'agost. Les autoritats prossegueixen les gestions encaminades a individualitzar els autors de la bàrbara agressió.

BLANES —

Fou un veritable aconeteixement artístic l'excursió que en aquesta xamosa i riallera vila realitzà l'Orfeó Seràfic-Marià d'Arenys de Mar, galantment invitat pel Centre Catòlic i Cambra Agrícola de la mateixa.

A les onze, hora anunciada per al primer concert, s'omplí de gom a gom la Parroquia per a escoltar els «Chorals de Bach» que havia d'interpretar l'Orfeó; s'intercalà la pregaria «O Verge i Mare de Déu» de mossèn Romeu, cantada amb impecable justesa per la secció de senyoretetes. Al sortir reberen les manifestacions de simpatia del públic.

Seguidament es traslladaren els orfeonistes a Casa la Vila per a saludar a l'Ajuntament, el qual va rebre els seus directors i Junta al vestíbol, acompanyant-los al saló de sessions, on es feren les presentacions de rúbrica donant tots a l'Orfeó la benvinguda. En el passeig i enrotllats completament per nombrosíssim poble, cantaren algunes composicions, que foren agraïdes amb forts aplaudiments pel públic.

OLOT

S'ha celebrat, com de costum, la festa de la distribució de premis als poetes llorejats en el certamen d'enguany. El teatre estava ple de concurrència. Obrí la festa el digne alcalde senyor Tresserras, i seguidament el president del Jurat, don Josep Maria de Segarra, va llegir un crudit discurs glosant la literatura catalana. Va fer notar que celebrava amb entusiasme que les festes i coses d'esperit s'estenguin ja per tot Catalunya.

El secretari del Jurat, senyor Pagès, va llegir la reglamentaria memoria, que resultà ser un treball altament conciençut.

Va guanyar la Flor Natural, el jove poeta de Manresa don Fidel Riu. Fou nomenada Reina de la Festa la gentil i bella senyoreta Na Remei Guitart.

De les composicions premiades n'han resultat autors don Josep Carner, mossèn Llorenç Riber, don Miquel Ferrà, don Carles Soldevila i Na Maria Antonia Salvà.

PORT DE LA SELVA —

Continuen els treballs de reconstrucció del pont de la platja. Aviat es deixarà en condició de poguer-hi passar els carruatges.

Enguany ha estat numerosíssima la colònia estiuenca. Moltes famílies no han pogut venir per falta de cases per llogar.

La notable escriptora Coloma Sans de Rosselló, ha descrit, en un formós treball literari publicat a «Femina», la elegant revista catalana, les belleses de la nostra vila, comparant-la amb la sublim Illa d'or.

Comencen els preparatius per a la verema. Tothom s'afanya per por als efectes de la nova malura: el *caxolí*.

RIPOLL —

A Ripoll hi furga una idea molt generosa i molt lloable que dona el tò del caràcter català. Com recordaran els nostres llegidors, els ripollencs foren afortunats en la Rifa de Nadal i els va «tocar la primera». Amb tal motiu, la Junta de Beneficència i la de Protecció de la Infància, concebiren la idea d'edificar una «Casa-Bressol» per a tenir compte, instruir i peixar els infantons mentre llurs mares fossin a la fàbrica treballant.

El propòsit, acullit amb simpatia i entusiasme, ha topat amb dificultats, com tota obra humana, però va endavant i quasi pot dir-se que s'ha arribat al moment de que prengui estat de realitat.

Però, amb les contrarietats s'ha enfortit i engrandit. Ara, a més, hi ha el propòsit de afegir-hi: cuina per als pobres de solemnitat i socòs als pobres a càrrec de la Beneficència local; Caixa d'estalvis per als habitants de Ripoll i la seva comarca; Asil de noies de la comarca que durant la setmana van a treballar a Ripoll, i local d'esbarjo per al jovent.

Si es pot arribar a realitzar la idea, l'obra serà un gran segell de glòria per a la capital pirenenca. Ripoll, que s'enorgulleix de pos-

seir una de les preuades joies arquitectòniques del temps de la fundació de la nacionalitat catalana, podria vantar-se de posseir una de les obres més lloables i més útils de la Catalunya renaixent.

SALT —

Durant les eleccions celebrades el 24 de setembre, aquesta població prengué un aspecte de revolta.

Uns quants individus, segons es digué, vinguts expressament de Barcelona, se situaren davant la casa on se trobava el Marquès de Camps, qui dirigia la elecció per part dels regionalistes, i l'insultaren. Aquell replicà enèrgicament, i llavors els individus estranys assaltaren la casa disparant els seus revòlvers contra les persones que des de dins contestaren també amb trets l'agressió. De la lluita resultaren varis ferits. El Marquès de Camps rebé una ferida al cap i altra a un braç, les dues de bala.

Un dels assaltants, amb domicili a Barcelona, fou ferit de gravetat.

La població està consternada pels dolorosos successos.

LLEIDA

Tingueren lloc a Lleida els actes de constitució de les forces republicanes aplegades segons el manifest de la Joventut Republicana.

Al migdia se celebrà el banquet a l'Hotel d'Espanya, i a la tarda, en el teatre dels Camps Eliscus, el miting, estant ple el teatre.

Presidí don Humbert Torres, i parlaren els senyors Companys i Guarro, i després d'ells el senyor Mestres, conseller de la Mancomunitat, el qual digué que la nova agrupació vol abarcar totes les aspiracions de llibertat, perquè les conseqüenci l'individu, el Municipi i la nacionalitat natural, que en nosaltres és única i exclusivament Catalunya.

La nostra terra — digué — deu fruir de tots els seus drets i nosaltres hem d'exigir que se'ns donin totes les prerrogatives de que frueixen els pobles lliures i forts.

El senyor Layret parlà de la unió del sentiment republicà a Catalunya i de la necessitat d'una profunda fè republicana.

Parlant de la neutralitat, digué que és a Espanya cobarda, d'indiferència, afavorint als Imperis centrals, sense que el Govern s'hagi preocupat d'això, ni de pensar que al final de la guerra, a l'arribar l'hora de la pau, que d'una manera palpable comença d'acariar el pabelló dels nostres amics, Espanya quedarà convertida en una colònia econòmica d'Alemanya, perquè no podem entrar en el concert econòmic que han de formar les nacions aliades.

La nostra sumissió econòmica a Alemanya — continuà dient — pot ésser un perill per a la nostra independència nacional. Allavors, quan això arribi, sabrem quin és el preu de la nostra neutralitat, indiferent i egoista.

Acabà dient que així com no es creia en la

guerra, i la guerra ha arribat, tampoc es creu amb la revolució, i aquesta pot venir.

Don Marcellí Domingo, referint-se als governants espanyols, digué:

Els actuals governants estan mancats de aquesta austeritat. Ataca a en Romanones, al qual qualifica d'intrigant, incompetent i negociant, i diu que pitjor és que fins el poble té d'ell aquest concepte, i això causa pena, ja que és una vilesa suportar governants dels quals es té tan lamentable concepte.

Seguidament s'ocupa del problema del Marroc. Les discrepàncies dels generals Marina i Silvestre sobre el Raisuli obligaren a augmentar les tropes al Rif, i mentre aquestes regaven amb la seva sang generosa aquelles terres, deixant moltes llars en el més gran desconsol, es recompensava amb la llorejada de San Fernando al primer, i amb un nomenament d'ajudant del rei al segon.

Acabà l'acte amb un parlament de don Humbert Torres, el qual digué, entre grans aplaudiments, que els Estats són arbitraris. Les nacionalitats són creació de la naturalesa, són un conjunt de condicions ètniques que les fan inconfundibles unes amb altres, amb tot i els esforços dels tirans per amotillar-les al seu caprici.

Referint-se a Catalunya, diu que és una nació tan determinada, tan inconfundible, que es pot comparar, sense caure en cap erro, amb la oprimida Polònia.

En paragrafs brillantíssims que arrenquen grans aplaudiments, afegeix que els republicans de Catalunya són nacionalistes, molt nacionalistes, fins a l'extrem de donar la sang per Catalunya, si Catalunya necessita d'ells en els moments de perill.

Ha estat denunciat el diari republicà «El Ideal», per l'article titulat «Vaga imprecisió de la justícia».

Els republicans de Tortosa i de Roquetes s'han adherit al moviment republicà iniciat a Lleida.

TARREGA —

Amb motiu de la festa de Sant Eloi, s'han celebrat actes artístics.

El programa era imprès en la nostra estimada llengua catalana i anava adornat amb els colors de la nostra bandera. Les institucions musicals Escola de Gimnasia rítmica i Orfeó Nova Tarrega i les societats Lliga Catalanista i Patronat de Sant Jordi, han cooperat a realitzar-la.

El dia 10 de setembre prop-passat, el mestre Joaquim Pecanins va donar una interessant i ameníssima conferència folk-lòrica de la cançó popular en la nostra terra. Va anar il·lustrada amb audicions de les cançons «La lletja», «El rossinyol» i «La presó de Lleida»; els chorals de Bach «Christ en nostra vida», «Bona nit tu que erres» i el «Crit de pàtria». La cançó popular «L'hereu Riera», «La sesta», «La Verge breçants», «Riera avall», «Sota l'olm» i «Himne a l'Etern» que va cantar l'Orfeó.

El dia 11 la sessió fou dedicada al ritme i a la dansa. Interpretació plàstica de «Cançoneta» i «El papu», «Fantasia en res», «Romança», «Vals 3», «Mazurca 11» i «Aria en do», per les senyorettes Bonastre, Clua i Sacanell. Acabà amb una audició de cançons amb gests: «Els ocells», «El faldellí», «La Ondina», «El llop i la cabra» i «El petit presoner».

Tots foren extraordinàriament aplaudits. Les sessions despertaren un gran interès.

TARRAGONA

Hi ha gran entusiasme entre els elements nacionalistes amb motiu del magne aplec que ha de tenir lloc el dia primer d'octubre al cèlebre monestir de Poblet.

Es diu que serà un acte imponent i de gran transcendència per la causa de Catalunya.

La festa major transcorregué amb gran animació. Hi hagueren sardanes al davant de l'Ajuntament, sota una gran bandera catalana aïçada al balcó central; al pla de la Seu, i a la Rambla. Totes les ballades han estat aplaudides per la gran generació. Hi ha hagut ordre complet. L'entusiasme no ha defallit un sol instant. Les virtuts cíviques de Tarragona s'han palesat bellament.

REUS —

Organitzat per les Joventuts Nacionalistes Republicanes, el diumenge, dia primer d'octubre, tindrà efecte un grandios aplec, en el qual es reuniran, per primera vegada, els catalanistes de la comarca tarragonina, per a segellar son amor a la causa de la patria i hebre esment de l'esforç col·lectiu a realitzar en aquesta comarca catalana, la més atrasada, pot-ser, de totes, en el resurgiment nacionalista. Aqueixa gran assemblea tindrà lloc a l'històric monestir de Poblet.

Allí ens trobarem catalanistes de Tarragona, de Valls, de Falset, de Montblanc, de Reus i de quasi tots els pobles de la comarca, reunits, en una festa de germanor, que emociona només en pensar que podrà celebrar-se aquí, en aquest troç de Catalunya on el nostre ideal és combatut per una colla de vividors de la política.

Un tren especial s'ha tingut d'organitzar per a donar cabuda a la gentada immensa que sabem hi concorrerà.

L'Orfeó Tarragoní amenitzarà la magna reunió executant escullides cançons i, finalment, es puntejaran les més xamoses sardanes.

VENDRELL —

En Ramón Ramón i Vidales, qui hagué de deixar la direcció de «El Baix Panadès», per atendre a la seva salut, es troba malalt de cuidado, havent hagut de fer llit tot el que va de la present setmana.

Podem afegir que la malaltia que agreuja al literat català segueix estacionària, i que desitgem el prompte restabliment de l'aplaudit saineter vendrellenc.

EVOLUCIO I EXPANSIO DE LA POLITICA CATALANA

L'esperit català a través dels sigles, ha estat sempre lliure i llibertador.

En les èpoques de nostres Comtes-Reis, nostres lleis eren les més avançades del món per son esperit fonament democràtic, i tal esperit irradiava en els pobles opresos on la santa ensenya de les quatre barres era sollicitada amb clams de redempció.

Ofereix un contrast aclaparador l'actitud dels catalans amb la d'altres pobles d'aquelles èpoques.

Nó hi ha un sol exemple en la historia que'l record de l'actuació catalana, ja conqueridora o llibertadora, sigui guardat amb menyspreu, mentres que altres països dominadors són objecte d'odi i poca estima fins dels pobles que més tard conseguiren independitzar-se.

Catalunya fou generosa sempre fins amb sos enemics, i a través dels sigles aqueixa virtut subsisteix amb tota la força de son ésser.

Heu's-aquí, doncs, la explicació de la evolució i expansió actual de nostra política.

Des de que aquell estol de fermes catalanistes presentaren el cèlebre «memorial de agravis» al rei Alfons XII, fins als quatre diputats regionalistes que tingueren per venerable capdavanter al immortal doctor Robert, l'esperit d'animositat contra Catalunya fou general en tota Espanya, i tal animositat va perdurar molt temps, i des de les columnes dels diaris i les tribunes parlamentaries i atencistes, els insults contra nostra patria plovién continuament, arribant a l'extrem de publicar-se en un diari madrileny, sens protestes del govern ni cap entitat ni personalitat espanyola, «que Catalunya devia arrasar-se i sembrar-la de sal». Aqueixa sentència era sintomàtica de l'esperit d'animositat que hem parlat.

Catalunya, impertèrrita, no feu cas de tals follies. Serenament va seguir el camí de l'ideal i vingué un moment que serví de corolari a molts d'altres que nostra historia registra, en quins els catalans se despullaren de tot allò que diferència als homes per a fondre els cors en el gresol d'amor a la patria... i vingué la Solidaritat Catalana, acte cívic sens parió en la historia dels pobles més democràtics i avançats.

Disolta la Solidaritat, per causes lògiques entre els catalans i per maquiavelismes del poder central, quedaren formats els dos bàndols que ardidament han treballat per a la causa de nostra llibertat: la *dreta* i la *esquerra*, catalanes.

No és nostre ànim estudiar en aqueix article quina de les dues branques ha donat més fruit a la patria.

Hem experimentat que, malgrat les lluites partidistes en quines els homes per camins oposats moltes vegades van al mateix fi, malgrat la discrepància d'apreciar les con-

veniencies d'actuació, els de la *dreta* i els de la *esquerra*, tal discrepància ha desaparegut sempre que la patria ho ha exigit, i aquí tenim la gloriosa Mancomunitat Catalana, quins projectes mereixen l'apoi moral i material de tot el poble català.

Es hermós el moment actual de nostra patria. Dirigiú l'esguard per a on volgueu i us meravellarà l'alta catalanitat de nostre poble.

Les ciències, les arts, la industria, el comerç, tot respira el mateix ambient; tothom s'esforça en ser útil a la causa de nostra llibertat.

Els nostres literats han romput de ses lires les cordes melangioses per a cantar amb optimisme l'esdevenir gloriós que s'atança, i dels dos grans estols de nostra política va minvant l'allunyament, mentres creix el respecte i l'admiració mutuos.

Aqueixa evolució de nostra política, venerada per tots els pobles que integren el terrer patri, ha donat ja els fruits benefactors que s'esperaven, quin exemple ens ofereix l'últim emprèstit de la Mancomunitat, en quin un

NOVA ANTOLOGIA POETES CATALANS CONTEMPORANIS

POEMES DE MA LLAR. — ESTIUEJANT

De nostra casa havem tancat la porta;
terres enllà ens en'nem a fer camí,
que Natura nostra ànima conforta
i ofereix meravelles a desdì.

Plau-nos seguir les valls i les muntanyes
i sojornar pels boscos i cimals;
amarar-nos l'esperit i les entranyes
de les beutats dels dies estivals.

Sabem com són formoses les aubades
al Pirineu, perduts en un recó;
sabem la cleda on dormen les ramades;
plena vivim la vida de pastò.

Sabem la majestat d'una cinglera;
la serenor dels amplex horitzons;
la broma que s'aixeca en la ribera
i la feresa dels abims pregons.

Del rajar de les fonts la cantarella;
les floretes dels prats de mil colors...
la fè dels muntanyencs tan pura i bella,
com ho són llurs costums i llurs amors.

I devallem de les muntanyes altes
vers la tardor, que té les portes d'or;
i retornem a les ciutats malaltes
amb claredats als ulls i obert el cor.

La casa nostra s'ompla d'alegria.
Anyorant-nos callada ens ha esperat.
Hi evocarem tot l'any la poesia
copçada als cims, exemptes de pecat.

PERE DE TERA.

capital gaire-be tot barceloní s'emplearà exclusivament per a fomentar la poixança de les ruralies catalanes. I l'èxit palpable de nostra Mancomunitat per milèssima vegada ha vingut a contestar amb fets irrefutables les insidioses campanyes que contra nostra política empengueren a tot-hora nostres seculars enemics.

I, o, miracle! Tantost redressada Catalunya, en actitud enèrgica i amb gest de noble exigència, sobtadament i a passos agegantats pren forma i vida la expansió de nostra política.

Ja no són solament els mallorquins, els valencians i els vascos, els qui simpatitzen amb la nostra idea; són els mateixos castellans, els gallecs i altres regions hispàniques, arribant fins a Andalusia, on ha aparegut el qui mai podríem esperar, en Denis Pérez, proclamant la forma de l'autonomia catalana com ideal del poble andalus per a desfer-se del jou opresor del caciquisme.

Ja no és contra Catalunya a qui dirigeixen ses ires, és precisament a nostra patria on recorren com a port de salvació; i els catalans, no desmereixent l'esperit tradicional de la raça, obliden agravis; a l'enemic d'ahir el tracta com a germà, i noves embaixades van cap a terres oprímides, però no a governar-les... a ensenyar-les a governar-se!

I és hermosa aquesta expansió catalana que com un regueró de pólvora va seguit un camí esplendorós; però vindrà el dia més gloriós encara, que com una barrinada ensorrarà tota la muntanya d'obstacles que'l centralisme oposa a les reivindicacions autonomistes.

Vull explicar-vos dues anècdotes, que esdevenen sintomàtiques vers la expansió esperitual de la política catalana.

Dèu fer cosa de dotze o catorze anys que en una dispesa barcelonina prenien seient diàriament a la taula cinc catalans i dos castellans. Dels últims, un era militar; l'altre empleat en el còs demogràfic. Per aquella època donà una conferència, que fou un sorollós fracàs, l'il·lustre salmantí, el paradoxal Unamuno. Al vespre, tot sopant, es promogué una forta discussió, la més descomunal que pugui suposar-se, entre persones educades i d'ordre. El del còs demogràfic no podia amagar el seu odi a Catalunya, i en aquella ocasió va manifestar-lo més descaradament que de costum. Com és natural, trobant-se entre els dispescers el qui sotscriu, no podia deixar passar així com així els desfogaments catalanòfobs, i davant la meua actitud va aixecar-se iradament el castellà i, picant amb el puny damunt la taula, va dir: ¿Se ha creído usted que un castellano tendrá que pedir permiso a un catalanista para hacer y decir lo que le dé la gana en Cataluña?

.....
Aquí on visc, molts vespres en trobem, en una mateixa taula de café, tres catalans i un castellà qui és perfecte espanyolista.

Es un home molt especial. Quan ell parla, no permet la més lleu interrupció.

Es un devot ferventíssim d'en Benavente, un admirador d'en Mella. Sab troços sencers dels discursos d'en Castelar. Aima tot lo tradicional de la *Espanya gloriosa*. Allà a Madrid, l'hauríeu trobat cada migdia contemplant la devallada de la bola del ministeri de la governació. No és madrileny, però de Madrid sab totes les coses. Ell ha dinat amb un ministre, ha sopat amb un diplomàtic, ha discutit amb els grans polítics, ha estat contertuli dels grans literats, en fi, és una enciclopedia del sentiment espanyol. Aquí segueix una vida d'acord amb son ideal; i els diumenges no consideraria celebrada la festa si després d'haver dinat no passés dos o tres vegades per davant del consolat, a contemplar la *gualdo-roja* que oneja en el balcó, i cerimoniosament no's treïés el capell amb ferrosa reverència.

Doncs amb aqueix prototipus de l'espanyolisme, fa pocs dies que sostinguerem una discussió, i al parlar-li dels ideals de Catalunya va interrompre'm brusquement, dient-me: ¿Que se ha creído usted, que sólo los catalanes son autonomistas?

...

LL. SUBIRACHS i CUNILL.

Río IV, octubre de 1916.

EL CATALÀ A SALÒNICA

«L'Independent», de Perpinyà, diu que entre els soldats francesos que van anar a Salònica, hi havia rossellonencs que van quedar parats al sentir que gent de Salònica els contestava en català. Eren especialment jueus, venedors ambulants, de tota mena d'objectes de poc preu.

Aquest fet l'explica l'erudit bibliotecari rossellonenc en Pere Vidal recordant que els jueus residents al Call de Perpinyà, al Puig de Sant Jaume, van ser expulsats d'ordre del rei, en setembre de 1403, conduïts a Portvendres, apilotats al navili barceloní «Santa Maria i Sant Cristòfol» i enviats a les platges de Nàpols, d'on algunes famílies van poder anar a Constantinopla, i de allí a Salònica, on a través dels segles han conservat l'idioma català, com els jueus expulsats de terres d'Iberia i que igualment anaren a Salònica conserven el castellà arcaic, que encara parlen i escriuen.

«Com es pot veure — afegeix «L'Independent» — el nostre bell parlar ha resistit totes les tempestes de la Història i això per força ens l'ha de fer més grat. Estigueu orgullosos de que la nostra llengua sigui parlada en un altre recó més del planeta, i estimeu-la cada vegada més. Ja ha dit Sèneca que el qui no aprecia sa llengua, no s'aprecia a si mateix. La llengua fa l'home.»

EL MEU JARDI

*El meu jardí ja ha re florit,
ha re florit i ha rebrotat;
tot el fullam s'ha deixondit
i les flors llurs s'han desflorat.*

*Els branquillons s'han revestit
d'un verd molt verd esmeragdat,
de poncellam se n'és tupit,
i de ufanor s'ha esbojarrat.*

*Els ocellets hi han retornat
i amb bells cantars l'han endolcit,
amb llurs amors l'han encisat
i amb llurs niuets l'han reguarnit.*

*Ma esposa i jo hi hem passejat
amb ferm enllàs, el còs ungit;
el cor batent d'aconortat,
l'esguard obert d'embadalit.*

*Narius sedents, hem enflairat
la dolça aroma que ha sorgit
del jardí meu... que ha rebrotat!
del jardí meu... que ha re florit!*

*Un flaire tebi ens ha ubriagat;
els llavis nostres s'han unit
i un b's frisós han esclatat;
les nostres carns s'han estremit.*

*Quiscunes flors s'han esfullat!...
El goig d'amor s'ha ensenyorit
del meu jardí... que ha rebrotat!
del jardí meu... que ha re florit!*

J. B. LLONCH.

Octubre 1916.

*La cultura popular és la base del progrés
dels pobles. Si volem per Catalunya aquest ben-
eficet moral, engroixim els rengles dels inscrits
a la benemèrita i patriòtica «Associació Pro-
tectora de l'Ensenyança Catalana».*

JOCS FLORALS-Any IX

CARTELL SUPLEMENTARI

Ajuntament de Barcelona. — 250 pessetes, a la millor poesia de tema lliure.

Centre Català de Rosari. Objecte d'art, a la millor poesia de tema lliure.

«Resurgiment». — Medalla d'or, al millor treball en prosa o vers de tema lliure.

Agrupació d'Art Escènic del Casal Català, de Buenos Aires. — Medalla d'or, a la millor obra teatral en un o més actes.

El jurat calificador d'els Jocs Florals d'en-guany, ha quedat integrat de la faïçó següent:

President: doctor Carles Malagarriga. Secretari: senyor Joan B. Llonch. Vocals: doctor Ignasi Blanes, senyors Melcior Cases, R. Genescà, J. Segalà-Bosch, Ramón Canals.

La data d'admissió de treballs quedarà tancada el dia 25 del corrent mes, a les dotze de la nit.

La celebració dels Jocs Florals tindrà lloc el dia 10 de desembre pròxim i en el local que oportunament s'anunciarà.

Revista de revistes, opuscles i periòdics

Anuari d'Estadística Social, any 1915. Publicació del Museu Social. Barcelona.

Memoria, de l'Associació Protectora de la Ensenyança Catalana. Barcelona, 1915.

«Germanor», revista de la col·lectivitat catalana a Xile, números 97 i 98.

«La Nació», periòdic nacionalista català, números 60, 61 i 62. Barcelona.

«Ideas», revista bimestral, orgue de l'Ateneu d'Estudiants Universitaris. Adherit al Museu Social Argentí. Amb la publicació del volum setè, corresponent a setembre últim, la eclèctica revista que dirigeix nostre intel·ligent col·laborador en Josep M. Monner-Sans, entra al segon any de vida, amb el prestigi, justament adquirit, de cosa definitiva.

Orfeó «Art i Patria», del Centre Català de Mendoza, que actuà amb gran èxit en les brillants festes culturals i patriòtiques, celebrades darrerament en dit casal de germanor catalana.

NOTICIES

X Signada pel distingit poeta català en Josep Tharrats, hem rebut, des de Girona, una cordialíssima lletra de felicitació i d'encoratjament ensem, que'ns honora en extrem.

Així mateix ens ha enviat dos volums de «Cultura», revista luxosament editada, que conté meravelloses produccions dels millors escriptors de Catalunya. «Cultura» és una obra que fa honor a la patria, a Girona i al seu director intel·ligent, el dilectíssim Josep Tharrats.

Grans mercès.

X Hem tingut la satisfacció d'abraçar al venerable patrici doctor Antoni de P. Aleu, qui arribà amb el vaixell «Infanta Isabel de Borbón», retornant de la patria on ha passat, en viatge de plaer, una llarga temporada.

El doctor Aleu, amb la franquesa i amabilitat que li són peculiars, ens ha narrat impressions del seu viatge per terres catalanes, que'ns han fet estremir de goig i d'anyorança.

Ve molt ben impressionat del moviment reivindicador de Catalunya, puix ha tingut ocasió de polsar el parer de les personalitats més eminentes de la política catalana, sens distinció de partits; i tots ells, diu el doctor Aleu, coincideixen en el punt capdal de l'aspiració patria, apesar de mantenir aquest enverinament de passions partidistes que tant de mal causen al suprem interès de Catalunya.

No ha oblidat el doctor Aleu, durant el seu sojorn a la patria, als catalans que aquí residim, i així s'ha interessat, treient-ne resultats positius, pel millorament esperitual de la col·lectivitat.

Ha recorregut, acompanyat de ses distingides esposa i filla Marguerida, tots els indrets de Catalunya, admirant-ne ses bel·leses incomparables.

RESURGIMENT saluda, amb l'alta consideració que's mereix, al doctor Antoni de P. Aleu.

Ben vingut signi.

X La redacció de «La Nació», periòdic nacionalista català de Barcelona, ens ha adreçat, també, una missiva, saludant l'aparició de RESURGIMENT; i no-gens-menys ha publicat, en les planes del seu periòdic, un conceptuós elogi de la nostra modesta obra, que agraïm a l'ànima.

X Per al dia 15 del mes corrent està anunciat un concert per l'«Orfeó Català» en el saló d'actes de *La Prensa*, el gran diari argentí. Esperem que la entusiasta massa coral catalana sabrà portar-se a l'altura dels mèrits que li són reconeguts, i els seus dirigents sel·leccionar un programa que faci honor a la cultura musical de Catalunya.

X El «Casal Català, de Bahía Blanca, ha celebrat darrerament, amb una festa teatral, el quart aniversari de la seva fundació, veient-se força concorreguda.

X Nostre corresponsal a l'Assumpció (Paraguai), el dilectíssim amic en Ramon Sol, ens comunica la pròxima realització a aquella capital d'un bell i patriòtic projecte. Es tracta de donar a conèixer les bel·leses i progressos de la nostra Catalunya, per mitjà de conferències, audicions musicals i cinematogràfiques, exposició de fotografies, etc.

Coneixem l'entusiasme de l'amic Sol i demés companys, i creiem sincerament amb l'èxit d'aquesta formosa i interessant empresa patriòtica.

X Per excés d'original ens hem vist obligats a retirar d'aquest número les Normes Ortogràfiques i varis treballs de distingits col·laboradors nostres.

«Schola Orpheonica», del Centre Català de Rosari, que prengué part en el festival de beneficència celebrat últimament en el teatre Colón de la mateixa ciutat.

«PELS HOMES QUE LLUITEN PER LA LLIBERTAT DEL MÓN»

Destinada a engròixir la llista de subscripció oberta a Barcelona, juntem a la suma anterior les quantitats dels senyors següents:

Arseni Vila i Cabot.....	\$ 5
Antonia Vallès de Vila.....	» 2
Armengol Vila i Vallès.....	» 3
Pere Bosch.....	» 3
Josep Garcia.....	» 2
Manel Alonso.....	» 1
Maria P. de Colomer.....	» 1
Francesc Colomer.....	» 1
Un al·liadofil.....	» 2
Pius Arias.....	» 1
Manuel Cairol.....	» 1
H. Nadal i Mallol.....	» 2
J. Julià i Augé (Bahía Blanca)...	» 2

Total: \$ 26

Suma anterior:

De Mendoza.....	\$ 28
De Añatuya.....	» 9

Total: \$ 63

Sostenidors de «RESURGIMENT»

ALEU, ANTONI DE P.
 ARIAS, PIUS
 CAIROL, MANUEL
 COLOMER, FRANCESC
 CUCURELLA, JOAN
 ESTEVE, VICENS
 FLURIACH, LLUIS
 FRAXEDAS, RICARD
 GRAELLS, JOAQUIM
 JULIA i AUGÉ, J.
 LONCH, JOAN B.
 MUR, ENRIC DE
 NADAL i MALLOL, H.
 PAGÈS i SUÑOL, P.
 RIAMBAU, JOAN
 RIVIÈRE, LLUIS
 SARDÀ i FORTUNY, OT DE C.
 SIBILA, D.
 SOLER, AMADEU
 TRIAS, F.
 VILA i VALLÈS, A.

Tot català té el dever moral d'ajudar al sosteniment d'escoles catalanes, inscrivint-se soci de l'«Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana».

AVIS D'ADMINISTRACIO

A l'objecte de regularitzar la part administrativa, preguem a totes aquelles persones que reben RESURGIMENT i vulguin continuar rebent-lo, se serveixin enviar, com més aviat millor, la seva conformitat amb les condicions de abonament. De no fer-ho, considerarem no'ls hi plau el periòdic i, per tant, des de'l número vinent deixaràn de rebre'l.

Teodomir Suñé

Escrivà

Sarmiento, 385 U. T., 1345, Av.

RESURGIMENT

PUBLICACIO MESAL CATALANA

Condicions d'abonament:

Trimestre.....	\$ 1.—
Semestre.....	» 2.
Número solt.....	» 0.30
Quota de cooperador (mesal), »	1.

Redacció: México, 1354

Administració: Cangallo, 828, llibreria
 Unió Telef., 3323 (Llibertat)

Gran empori de DISCS i FONOGRAFS
COMPRA - VENDA i CANVI

PORTUSACH i FAMADAS

Discs dobles, des de \$ 0,50.—Canvió discs en bon estat,
abonant \$ 0,25. — Vendes a l'engros i al menudeig

Independencia, 1005 - 1007 — Sucursal: BERNARDO DE IRIGOYEN 1120
Buenos Aires

FORN i CONFITERIA

DE
MIQUEL VILA i Companyia

Especialitat en pastes a la catalana. Tortells, panallets, braços
de gitano i *palos de Jacop*. Coques de llardons, pinyons, etc.

RIVADAVIA, 1317 — U. Telef., 5209 (Llibertat)

RESTAURANT "JOCKEY CLUB"

DE
EUGENI ESTORCH BATLLE

S'admeten pensionistes. Servei a la carta. Llits, des de \$ 0.60
Comoditats per a famílies i passatgers. PREUS ECONOMICS.

Bernardo de Irigoyen, 545 — Buenos Aires

Sucursals per a hospedatge: TACUARI, 619 i CHILE, 838

Casa DOMINGO VALLBONA

Reforma i venda de matalaços, fets a l'estil de Catalunya
Gran assortit en tot lo pertanyent al ram
ENCARRECS PER CARTA O PERSONALMENT

Carrer DIRECTORIO, 88

Coop. Telef., 329 (Oeste)

BUENOS AIRES

CASES CATALANES RECOMANABLES

TALLER D'ESTOIGS FINS. — JOAN SOLDEVILA. —
Corrientes, 787, pis 2^{on}.

RENTO i PLANXO. Especialitat en roba de senyora i trajos
d'home. S'estiren cortines. — J. ROVIRA DE FORN, Larrea, 228.

"LA PROVEIDORA CATALANA". — Elaboració de buti-
farres de totes menes, sobrassada i llonganices de Vich. Espe-
cialitats de la casa: Salsitges i butifarra de faves a la catalana.
Mercat San Telmo, llocs 51 i 52.

PENSIÓ «FONT», Moreno, 552. — Peces amb mobles, totes les
comoditats, a preus moderats.

GRANS ESTABLIMENTS "LA MARINA"
DE CALÇAT

J. VALLDOSERA & CIA.

TELEFONS Coop.: 4 5, 3826 (Central) - 3 nord - 491, 1757 (Central).
Unió: 1417 (Juncal) - 1731 (Llibertat).

CASES DE VENDA

Santa Fe, 2273; Tucumán, 399;

Santa Fe, 1957; Sarmiento, 1499;

Santa Fe, 2051 - Buenos Aires.

Article 0460 - M. Reclam

BOTA xarol, panyo, cosida
sola groixuda . . . \$ 9.90

Article 2893. - Reclam

BOTINA doble sola, folre
de cuiró . . . \$ 9.90

NOSTRES TALLERS SON ELS MES IMPORTANTS DE SURAMERICA

S'ENVIA A L'INTERIOR CONTRA GIR POSTAL, ACOMPANYANT 0,50 CENTAUS PEL PAQUET POSTAL

LLIBRERIA, PAPERERIA,
 IMPREMTA, ENCUADERNACIO

A. SOLER

CANGALLO, 828 - Buenos Aires

Unió Telef., 3323 (Llibertat)

Targetes de visita, classe fina, a 1 \$ el cent

LLIBRES EN CATALÀ

OBJECTES
 D'ESCRITORI,
 LLIBRES
 COMERCIALS,
 CARNETS - NOTES,
 BLOCS,
 REGISTRADORS, etc.

LLIBRES DE LITERA-
 TURA, FILOSOFIA,
 HISTORIA, GEOGRA-
 FIA, DRET i LEGIS-
 LACIO. MANUALS
 CIENTIFICO-PRACTICS
 DICCIONARIS, etc.

OLIS

Si volen menjar oli absoluta-
 ment pur d'oliva, provin el de
 la casa GRAU i MARTINEZ,
 de Tortosa, que amb tota seguretat l'adoptaran.

Llauna petita	\$ 1.40	Llauna de 10 kg.....	\$ 15.--
» mitjana	2.60	Ampolla «Selecció»	2.--
» de 4 kg.....	8.--	ABSOLUTAMENT PUR	

Savó de oli d'oliva, de Reus, a pessos 1.20 el kilogram

VEGETARIANS!!

Malta "VIGOR" i Caldo "VIGOR" del Dr. FALP, de Barcelona

Unic concessionari: LLUIS CIURANA

VENDES A L'ENGROS i A LA MENUDA

SANTA FE. 1702 — U. Telef., 2723, Juncal
 BUENOS AIRES

CASA ESPECIAL EN CAFÈS i TÈS

JOSEP COTONAT

VENDES A L'ENGROS
 i A LA MENUDA

CORRIENTES, 1117

Unió Telefónica, 4567 (Llibertat)

BUENOS AIRES

LES PEDRES DE COLOR i LA SORT

Des de la més llunyana antiguitat s'ha atribuït a les pedres
 de color, virtuts que sempre s'han comprovat. Aquestes
 pedres deuen ésser usades per a que donguin sort, segons
 en els mesos en que s'ha nascut.

Gener... Topaci	Maig... Esmeralda	Setembre... Zafir	Colomb
Febrer... Amatista	Juny... Peridot	Octubre... Turmalina	
Març... Itubi	Juliol... Cornalina	Novembre... Obsidiana	
Abril... Zafir	Agost... Granat	Desembre... Sardònia	

Recomanem a les persones que vulguin posseir un anell o
 agulla amb la pedra que li correspongui, dirigir-se a la Casa
 Prats, única joieria que té l'assortit complet.

Les persones de l'interior, poden demanar-les per carta, re-
 metent l'import per gir o contra reembors. Aquesta oferta
 és únicament com reclam.

Casa PRATS - Alhages d'ocasió - Cangallo, 739 - BUENOS AIRES
 U. T. 1729, Av.

Llibreria i Papereria "EL CONGRESO"
 Impremta, Encuadernació, Llibres en blanc

ABUYÉ i CIA

Obres completes de Mossén J. Verdaguer,
 Edició de luxe. Geografia general de Catalunya.
 Pròximament gran assortit de llibres catalans

RIVADAVIA, 1865 - BUENOS AIRES